

КЛАСИФІКАЦІЯ КОНЦЕПТУАЛЬНИХ ГЕНДЕРНИХ МЕТАФОР: ЗІСТАВНИЙ І ДІАХРОНІЧНИЙ АСПЕКТИ

Подані результати дослідження концептуальної гендерної метафори в англійському та українському художньому дискурсі XIX та XX століть. Розглядаються наявні тематичні класифікації метафор на основі типу корелята. У результаті діахронічного зіставного аналізу виявлені універсальні та специфічні типи метафор і прослежено їх еволюцію в межах досліджуваних часових періодів.

Ключові слова: концептуальна гендерна метафора, референт, корелят.

Представлены результаты исследования концептуальной гендерной метафоры в английском и украинском художественном дискурсе XIX и XX веков. Рассмотрены существующие тематические классификации метафор, в основу которых положен тип коррелята. В результате диахронического сопоставительного анализа выявлены универсальные и специфические типы метафор и прослежена их эволюция в рамках исследуемых временных периодов.

Ключевые слова: концептуальная гендерная метафора, референт, коррелят.

The article deals with the study of conceptual gender metaphor and topical classifications of metaphors on the base of source domain. The research shows a classification of conceptual gender metaphors in the English and Ukrainian belles-lettres discourse of XIX and XX centuries. Diachronic contrastive analysis enables to single out a set of universal and specific metaphors and observe their evolution within the periods under study.

Key words: conceptual gender metaphor, target domain, source domain.

1. Вступні зауваження

Стаття присвячена визначенню типів концептуальної гендерної метафори (КГМ) в англійському та українському художньому дискурсі XIX та XX століть, виявленню універсальних та специфічних типів КГМ та їх еволюції протягом зазначених часових періодів.

Під концептуальною метафорою (КМ) услід за Дж. Лакофтом та М. Джонсоном, маємо на увазі розуміння однієї речі в термінах іншої, що відбувається у результаті метафоричної проекції (*metaphorical mapping*) когнітивної структури корелята (*source domain*) на когнітивну структуру референта (*target domain*) [14]. Особливість КМ – здатність формувати нові концепти, виходячи з вже відомих понять [9, с. 65]. Відомо, що одними з основних концептів будь-якої культури є ЧОЛОВІК та ЖІНКА. Якщо база порівняння метафори відсилає реципієнта до чоловіків або жінок, то така метафора є гендерною метафорою (ГМ) [4]. Отже, під концептуальною гендерною метафорою (КГМ) розуміється метафорична проекція когнітивної структури джерела або корелята, яким може бути будь-яка царина знань, на когнітивну структуру цілі або референта, яким є чоловік або жінка, і яка здатна формувати нові концепти.

Мета дослідження – розробка класифікації КГМ і дослідження еволюції КГМ протягом XIX та ХХ століть. Основним завданням розвідки буде огляд існуючих класифікацій метафор, виявлення найчастотніших КГМ з референтом ЧОЛОВІК та ЖІНКА в англійському та українському художньому дискурсі зазначених періодів, визначення універсальних і специфічних типів КГМ у зіставлюваних мовах.

Наявність різноманітних класифікацій типів метафор у працях з філософії, лінгвістики, літературознавства свідчить про багатовимірний характер метафори як мовного та когнітивного явища [16, с. 11]. Серед них існує й кілька класифікацій метафор за типом референта чи корелята у мові або дискурсі. Класифікації метафор у мові розробляють М. Johnson, G. Lakoff [14], О. М. Калугіна [3], Н. В. Павлович [7], Т. М. Сукаленко [8], В. М. Телія [9], Т. Shutova, S. Teufel [15]. Водночас у дискурсі метафори за типом корелята класифікують А. Hardie, V. Koller, P. Rayson, E. Semino (в релігійному, політичному, публіцистичному) [13], J. B. Neermann (академічному) М. О. Зозуля (в художньому) [1]; Л. В. Кравець [6], М. Б. Шинкаренкова (в поетичному) [11]; Л. Л. Ільницька [2], А. П. Чудінов (в політичному) [10]; З.М. Корнєва (в науковому) [5].

Класифікації метафор у мові

Дж. Лакоф та М. Джонсон серед базових метафор у мові й мисленні називають онтологічні. До онтологічних метафор дослідники відносять сутнісні метафори (*entity metaphors*) та субстантивні (*substance metaphors*). До складу сутнісних метафор входять предмети, машини, об'єкти. Речовини та заняття складають субстантивні метафори [14, с. 33].

В. М. Телія вказує на існування в різних мовах географічної (в тому числі просторової), метеорологічної, біоморфної (антропоморфна, зооморфна, ботанічна), технічної, соціоморфної (наприклад, перенос термінів родинних відношень) метафори [9, с. 17]. В свою чергу, в англійській мові О. М. Калугіна виокремлює такі метафори, що використовуються для найменування жінок та чоловіків у субстантаріті мови: жінка/чоловік – їжа, жінка/чоловік – інструмент, жіноча або чоловіча анімалістична метафора, жіноча або чоловіча метафора родинних відношень, жінка – перешкода, жінка – вмістилище, жінка – розвага, жінка – матеріал (тканина), жінка – об'єкт (результат) діяльності, жіноча ботанічна метафора, жіноча міфологічна метафора, чоловік – агресор, чоловіча соціально-статусна (професійна) метафора [3]. Проте найбільш детальну класифікацію образів на позначення жінки подає Н. В. Павлович: інша істота (птах, божественна або міфологічна істота, тварина, комаха, змієподібна істота, рибоподібна істота, маленька безформна істота, рослина), світло (сонячне, місячне, зорянє, світильник, райдуга), простір (будівля, повітряний простір, земний простір, країна, місто, отвір), плід, гриб, зерно, екзистенційне (час дня, пора року, доля, місяць, смерть, майбутнє, життя), вмістилище, зброя, вода, їжа та напої, звук (музика, музичний інструмент, дзвін), ментальне (почуття, думки, сон, хвороба,

слава), стихія, транспорт, дорогоцінність, речовина, інформація (книга, письмові знаки, поетичне слово), орган (серце, душа, крила, рука, скелет), вогонь, тканина, піна, пух, тінь, предмет [7]. Зважаючи на це, Т. М. Сукаленко структурує систему з десяти типізованих парадигм на позначення жінки за принципом, запропонованим Н. В. Павлович: жінка – природа, жінка – архетипна природна стихія, жінка – тварина, жінка – птах, жінка – комаха, жінка – рослина, жінка – артефакти, жінка – часове поняття, жінка – міфічна істота, жінка – абстрактне поняття [8, с. 2]. Отже, розглядаючи метафору в мові, M. Johnson, G. Lakoff [14], О. М. Калугіна [3], Н. В. Павлович [7], Т. М. Сукаленко [8], В. М. Телія [9], T. Shutova, S. Teufel [15] пропонують досить різні класифікації метафор за типом корелятів у залежності від мети дослідження.

Класифікації метафор у дискурсі

Досліджуючи метафору в різних типах дискурсу, В. Коллер, П. Рейсон, Е. Семино, Е. Харді розрізняють метафори з такими типами корелятів, як війна, дія, віра, душа, релігія, слово, корпорація, офіцер, політика, послуга тощо [13]. Жд. Б. Херрманн, продовжуючи традиції вищевказаних дослідників, наводить такі базові кореляти: машина, людина, людське тіло, рухи тіла, простір, об'єкт, абстрактне поняття, культурне поняття, сімейні стосунки, транспорт [12].

Класифікацію метафор у художньому дискурсі здійснила М. О. Зозуля, вказуючи на існування метафор відповідно до вихідних сфер, з яких можуть запозичуватись назви об'єктів: географічна, метеорологічна, технічна, транспортна, кулінарна, побутова, воєнна, антропоморфна, зооморфна, ботанічна, соціоморфна [1, с. 27].

Досліджуючи метафору в сучасному англомовному політичному дискурсі, Л. Л. Ільницька розрізняє метафору подорожі, війни, будови, гри, механізму, транспортну, метеорологічну, землеробську, медичну, географічну, релігійну, побутову [2]. А. П. Чудінов у свою чергу виокремлює антропоморфну, природоморфну, соціоморфну, артефактну метафори [10]. Класифікацію А. П. Чудінова розвиває М. Б. Шинкаренкова, розглядаючи метафору в поетичному дискурсі, і виділяє антропоморфні метафори (морбіальна), метафори природи (зооморфна, абіотична, фітоморфна), соціальні (мілітарна, ігрова, метафора шляху, економічна, релігійна) та артефактні (доместична, науково-технічна) [11, с. 61–116].

Метафору в поетичному дискурсі досліджує також Л. В. Кравець і виокремлює регулярні метафоричні проекції в українській поезії ХХ ст., донорськими зонами в яких виступають небесні світила, вода, явища природи, атмосферні явища, вогонь, рослини, тварини, час, музичні інструменти, почуття та емоції, пізнавальні психічні явища і процеси. Чоловік та жінка вказуються дослідником серед найчастіших реципієнтних зон [6, с. 137–138].

Щодо тематичних типів метафор у науковому дискурсі, З.М. Корнєва розрізняє геоморфну, антропоморфну, транспортну, зооморфну, метеоморфну та побутову метафори [5].

Зауважимо, що в даному дослідженні наведено лише декілька класифікацій метафор за типом корелята. Наявність великої кількості класифікацій метафор у мові, дискурсі та людському мисленні взагалі ще раз засвідчує багатогранність такого явища, як метафора.

2. Характеристика матеріалу дослідження

Матеріал дослідження склали 319 КГМ в англійському дискурсі та 469 в українському. З них в англійському дискурсі проаналізовано 177 КГМ з референтом **ЖІНКА** та 142 з референтом **ЧОЛОВІК**, в українському дискурсі розглянуто 227 КГМ з референтом **ЖІНКА** та 242 з референтом **ЧОЛОВІК**. Наприклад, у реченні '*He sat enthroned, like a sultan, watching his two young slaves*' (J. Fowles), в якому мова йде про відомого художника та двох молодих жінок, що живуть з ним, вживано одразу дві КГМ: **ЧОЛОВІК – ТИТУЛОВАНА ОСОБА** та **ЖІНКА – ОБ’ЄКТ ВОЛОДІННЯ**. Зіставний аналіз показав, що в англійському художньому дискурсі більшу частину становлять жіночі метафори (56%), тоді як український художній дискурс виявляється більш андроцентричним (чоловічі метафори становлять 52%). Даний факт підтверджує маскулінний характер англійської мови, в якій жіноче, або фемінінне, потребує частішої метафоризації, і жіночу природу української мови.

До складу емпіричного матеріалу увійшли метафоричні вирази, представлені метафорою в традиційному її розумінні (метафоричний вираз підкреслено): *He's a child, really. He needs toys. 'Він дитина, насправді. Йому потрібні іграшки'* [20], метафірмозою (повне ототожнення об'єктів): *Oh, why did Miss Pinkerton let such a dangerous bird (Rebecca) into her cage?* 'Ох, навіщо Місс Пінкертон пустила таку небезпечну пташку (Ребекку) в свою клітку?' [22, с. 11], метафоричним епітетом (метафоричне визначення певного денотата): *But he took it with his old wild-boar truculence* 'Він сприйняв це з лютістю старого дикого кабана' [21], порівнянням (часткове уподібнення об'єктів): *I was looking at him as at a drawing by Goya.* 'Я дивився на нього, як на картину Гойя' [21].

У ході діахронічного зіставного аналізу емпіричного матеріалу було не тільки простежено еволюцію КГМ, а й виявлено універсалні метафори, характерні як для референта **ЖІНКА**, так і для референта **ЧОЛОВІК** в англійському та українському дискурсі обох аналізованих епох. Це метафори з корелятами **ТВАРИНА, ІРРЕАЛЬНА ІСТОТА, ЗАНЯТТЯ, ПТАХ, АБСТРАКТНЕ ПОНЯТТЯ, ДИТИНА**.

3. Основні результати дослідження

3.1. Жіноча концептуальна метафора

Результати аналізу ЖКМ наведені в таблиці 1:

Таблиця 1

ЖКМ за типом корелята в англійському та українському художніх дискурсах XIX–XX ст.

ТИП КОРЕЛЯТА	Англійський художній дискурс				Український художній дискурс			
	XIX ст.		XX ст.		XIX ст.		XX ст.	
	Кіль- кість	%	Кіль- кість	%	Кіль- кість	%	Кіль- кість	%
ІРРЕАЛЬНА ІСТОТА	26	24	5	7,1	7	6	14	16
ТВАРИНА	17	15,7	8	11,4	26	19	18	20,5
АБСТРАКТНЕ ПОНЯТТЯ	13	12	12	17,1	11	8	5	6
ДИТИНА	9	8,3	6	8,6	4	4	6	7
ОБ'ЕКТ ДІЇ	8	7,3	3	4,4	4	4	-	-
РІЧ/АРТЕФАКТ	8	7,3	6	8,6	10	8	3	3,5
ЗАНЯТТЯ	7	6,3	14	20	6	5	8	9
ПТАХ	7	6,3	4	5,8	11	8	14	16
ДОРОГОЦІННІСТЬ	4	3,6	1	1,4	-	-	-	-
О. ТИТУЛОВАНА ОСОБА	2	1,7	3	4,4	5	4	2	2,4
1. РОСЛИНА	2	1,7	1	1,4	17	12	12	13,6
2. ОРГАН	2	1,7	1	1,4	2	2	-	-
3. ЛІТЕРАТУРНИЙ ПЕРСОНАЖ	2	1,7	-	-	-	-	-	-
4. РЕЧОВИНА	1	0,8	-	-	1	2	-	-
5. ПРИРОДА	1	0,8	-	-	1	2	-	-
6. ХВОРОБА	1	0,8	1	1,4	1	2	-	-
НАЦІОНАЛЬНІСТЬ	-	-	1	1,4	3	3	1	1,2
КОМАХА	-	-	1	1,4	4	4	1	1,2
ЧОЛОВІК	-	-	1	1,4	1	1	1	1,2
ВОГОНЬ	-	-	1	1,4	-	-	-	-
ЇЖА	-	-	1	1,4	-	-	-	-
ВОДА	-	-	-	-	3	3	2	2,4
ЧАС	-	-	-	-	2	2	-	-
НЕБЕСНЕ СВІТИЛО					1	1		
Всього	108	100%	70	100%	139	100%	88	100%

Серед ЖКМ XIX століття найбільш частотні в англійському дискурсі є метафори з корелятом *ІРРЕАЛЬНА ІСТОТА* (у 24% метафор). Наприклад, "*"Vamous," said Sir Pitt. "Who'd ha' thought it! what a sly little devil!"* (W. Thackeray). Проте у XX ст. метафор з даним корелятом лише 7,1%, а найбільш уживаним стає корелят *ЗАНЯТТЯ* (у 20 % метафор), який складав лише 6,3% у XIX ст. Наприклад, '*Di's suddenly like a bloody security officer or something'*. (J. Fowles). Це пов'язано, з одного боку, зі згасанням віри в нереальні істоти, а з іншого – з розвитком феміністичного руху, який загострює увагу на пасивності жінки, відсутності в ней можливості займати активну діяльну позицію в суспільстві. В українському дискурсі найбільш поширеним в обидві епохи залишається корелят *ТВАРИНА* (19 та 20,5% відповідно), що свідчить про стійке принизливе ставлення до жінки. Наприклад, '*Вона розперезалась, витрущувала сіно з-за пазухи та пирхала, як кішка, що понюхала перцю'* (І. Нечуй-Левицький) або '*Вона дригає ногою, б'є Гната в груди, мов кішка, видирається на прикладок і турляє звідти отетерілого Дениса'* (Г. Тютюнник).

Корелят *РОСЛИНА* найчастіше використовується в ЖКМ в українському дискурсі, підкреслюючи пасивність жінки в українському суспільстві та водночас її вроду (12% метафор XIX ст. та 13,6% метафор XX ст.). Наприклад, '*Недурно ж кажутъ: дівка, як верба: де посади, то прийметъся'* (І. Нечуй-Левицький). Дуже рідко цей корелят наявний у ЖКМ англійського дискурсу та ЧКМ, а в англійському дискурсі XX ст. він взагалі відсутній.

Для ЖКМ частотний корелят *ОБ'ЄКТ ДІЇ*, наприклад, '*You were tumril bait from the start*' (E. Hemingway). Проте в українському дискурсі XX ст. такі метафори відсутні, тому що в часи Радянської влади жінку сприймали не як об'єкт, а як активну робітницю, комсомолку і всіляко підтримували цей образ.

Корелят *КОМАХА* характерний лише для ЖКМ, наприклад, '*But he clearly did not want to talk about them; as if they were mere moths round his candle...*' (J. Fowles). Жодної ЧКМ з даним корелятом не встановлено.

Корелят *ВОДА* унікальний. Він використовується лише в ЖКМ українського дискурсу, наприклад '*”Ом і зрозумій цих дівчат, – гірко думав Тимко. – То листочком припала, то бурлить, немов вода”*' (Г. Тютюнник).

Корелят *ХВОРОБА* характерний для ЖКМ, а зафіксовано один випадок його вживання в ЧКМ українського дискурсу XX ст.: '*Ti будеш тертися біля вчених, де-небудь у великому місті, та гроши в кишені гребтимеш, а побачиш у трамваї дядька з мітком – сахатимешся, як від чуми'* (Г. Тютюнник). Корелят *ЛІТЕРАТУРНИЙ ПЕРСОНАЖ* зустрічається лише в англійському дискурсі в ЖКМ XIX ст.: '*He was only good enough to be a fairy prince; and oh, what magnanimity to stoop to such a humble Cinderella!*' (W. Thackeray); та в ЧКМ XX ст.: '*... hiding behind the flamboyant screen of his outrageous behaviour and his cosmopolitan influences, was perhaps as simply and inalienably native as Robin Hood*' (J. Fowles).

Корелят *ЧОЛОВІК* використовується для позначення жінки як в англійському, так і в українському дискурсі. Наприклад, '*Something about her, perhaps just the exotic hair and the darkness of her tan, was faintly*

negroid, aboriginal, androgynous' (J. Fowles), 'Вона ... подала свою широку, чоловічу ріку, і очі її розчулено заблищали' (Г. Тютюнник).

Виключно в українському дискурсі XIX ст. зустрічається ЖКМ з корелятом ЧАС: "Коли я буду вибирати собі дівчину, то візьму гарну, як квіточка, червону, як калина в лузі, а тиху, як тихе літо," – сказав веселий Лаврін' (І. Нечуй-Левицький).

3.2. Чоловіча концептуальна метафора

Результати аналізу ЧКМ подані в таблиці 2:

Таблиця 2

ЧКМ за типом корелята в англійському та українському художньому дискурсі XIX-XX ст.

ТИП КОРЕЛЯТА	Англійський художній дискурс				Український художній дискурс			
	XIX ст.		XX ст.		XIX ст.		XX ст.	
	Кіль-кість	%	Кіль-кість	%	Кіль-кість	%	Кіль-кість	%
ІРРЕАЛЬНА ІСТОТА	28	33	16	28	2	5,9	16	7,7
ЗАНЯТТЯ	13	15,3	9	15,8	2	5,9	24	11,5
ТВАРИНА	12	14	17	29,8	5	14,7	81	39
ТИТУЛОВАНА ОСОБА	9	10,6	2	3,5	-	-	6	3
ПТАХ	7	8,2	2	3,5	6	17,6	24	11,5
РІЧ/АРТЕФАКТ	5	6	4	7	-	-	19	9,1
ДИТИНА	3	3,5	2	3,5	1	2,9	4	1,9
АБСТРАКТНЕ ПОНЯТТЯ	2	2,5	2	3,5	6	17,6	10	4,8
ОБ'ЄКТ ДІЇ	2	2,5	-	-	-	-	1	0,5
.РОСЛИНА	1	1,1	-	-	1	2,9	9	4,3
.ДОРОГОЦІННІСТЬ	1	1,1	-	-	-	-	1	0,5
.ПРОСТИР	1	1,1	-	-	-	-	1	0,5
.СВІТЛО	1	1,1	-	-	-	-	-	-
.НАЦІОНАЛЬНІСТЬ	-	-	1	1,8	-	-	4	1,9
.ПРИРОДА	-	-	1	1,8	2	5,9	1	0,5
.ЛІТЕРАТУРНИЙ ПЕРСОНАЖ	-	-	1	1,8	-	-	-	-
.ОРГАН	-	-	-	-	5	14,7	2	0,9
.РЕЧОВИНА	-	-	-	-	4	11,9	-	-
.ВОГОНЬ	-	-	-	-	-	-	2	0,9
.ХВОРОБА	-	-	-	-	-	-	1	0,5
.ЇДА	-	-	-	-	-	-	1	0,5
.НЕБЕСНЕ СВІТИЛО	-	-	-	-	-	-	1	0,5
Всього	85	100%	57	100%	34	100%	208	100%

Серед ЧКМ у XIX ст. найчастотніші метафори з корелятом *ІРРЕАЛЬНА ІСТОТА* (33%): "'It's my cherub crying for his nurse,' she said' (W. Thackeray). У XX ст. вони досить численні (28%), однак домінують метафори з корелятом *ТВАРИНА* (29,8%), наприклад, 'There was only one showing of the lion's claws' (J. Fowles). В українському дискурсі у XIX ст. у ЧКМ найбільш поширені кореляти *ПТАХ* (наприклад, "'Серце, голубчику, блій лебедику!' – говорив п'яний Грицько, тикнувши колою бородою Карпові в ніс' (І. Нечуй-Левицький)) та *АБСТРАКТНЕ ПОНЯТТЯ* (наприклад, 'Карпо зблід, як смерть, а тонкі губи, міцно стулени, стали зовсім блі, неначе полотно' (І. Нечуй-Левицький)) (по 17,6%). У XX столітті, як і в англійському дискурсі, найбільш пошиrenoю стає зооморфна метафора (29,8%): '...Я оставів. Блідий, майже мертвий, стояв перед мовчазним натовпом черниць із розгубленими очима, як зацікований вовк' (М. Хвильовий).

Корелят *ТИТУЛОВАНА ОСОБА* частіше порівняно з іншими групами зустрічається в ЧКМ англійського дискурсу XIX ст. (у 10,6% метафор). Це пояснюється тим, що статус чоловіка, його титул були дуже важливі в Англії XIX ст. Наприклад, '... he remembered George after dinner, when he used to come in as bold as a lord ...' (W. Thackeray). На противагу англійському дискурсу, в українському дискурсі цього ж періоду даний корелят зовсім відсутній.

Корелят *ВОГОНЬ* зустрічається лише в ЧКМ українського дискурсу XX ст.: 'Timko так глянув на неї, що вона віджаснулася, як від вогню' (Г. Тютюнник).

Метафори з корелятом *ДИТИНА*, хоча і не частотні, проте мають місце в усіх розглянутих групах: серед ЖКМ в англійському дискурсі XIX ст., наприклад, 'Her pretty brown hair was parted under a widow's cap - the poor child' (W. Thackeray), XX ст., наприклад, 'Then she sat down with her hands on her lap, like a self-punished child' (J. Fowles); українському дискурсі XIX ст: 'Молода молодіця залилась сльозами, як мала дитина' (І. Нечуй-Левицький) та XX ст., наприклад, 'Орися спросоння зацмокала губами, як дитина що шукає соски...' (Г. Тютюнник). ЧКМ трохи менше, ніж ЖКМ, але вони також представлені в усіх групах: в англійському дискурсі XIX ст., наприклад, '... a whimpering old idiot put in and out of bed and cleaned and fed like a baby' (W. Thackeray), XX ст., наприклад, 'Essentially one was dealing with a cantankerous child' (J. Fowles) та українському дискурсі XIX ст., наприклад, 'Он баблюється з діжкою од самого ранку, неначе дитина пічки копає' (І. Нечуй-Левицький), XX ст., наприклад, 'Очі лейтенанта горять жадобою, а губи трепмтять, як у ображеної дитині'.

Корелят *РІЧ/АРТЕФАКТ* присутній у метафорах усіх груп крім ЧКМ в українському дискурсі XIX ст. Цей факт підтверджує активну роль чоловіка в українському суспільстві даного періоду. Проте в XX ст. цей корелят зустрічається у 9,1% метафор, що свідчить про кардинальні зміни у ставленні до чоловіка в українському суспільстві.

Кореляти *ОРГАН, НАЦІОНАЛЬНІСТЬ, ДОРОГОЦІННІСТЬ, РЕЧОВИНА, ПРИРОДА* нечисленні, але представлені в багатьох досліджуваних групах без наявних закономірностей.

4. Висновки

У результаті дослідження встановлено існування ряду універсальних і специфічних концептуальних гендерних метафор в англійській та українській мовах, а також динамічний характер КГМ. Універсальні метафори – це метафори, в яких деякі якості таких корелятів, як *ТВАРИНА, ІРРЕАЛЬНА ІСТОТА, ЗАНЯТТЯ, ПТАХ, АБСТРАКТНЕ ПОНЯТТЯ, ДИТИНА*, переносяться на референти *ЧОЛОВІК* та *ЖІНКА*, як в англійському, так і в українському дискурсі XIX–XX ст. Указані метафори є воднораз і найчастотнішими. Частотність метафор змінюється з часом та відрізняється в різних культурах. Так, КГМ *ВОГОНЬ, ЇЖА* стають частотними ХХ ст., а КГМ *ЧАС і ВОДА* вживаються лише в українському дискурсі на позначення жінки. Різиться також гендерна референція метафор. Деякі метафори можна вважати суто чоловічими (наприклад, *ПРОСТИР, СВІТЛО*) або жіночими (*КОМАХА*), що підтверджується дослідженнями в різноструктурних мовах. Проте для більш достовірної класифікації КГМ на основі корелята необхідно звернути увагу на вживання КГМ в інших типах дискурсу, що є перспективою подальшого дослідження.

Список літератури

1. Зозуля М. О. Метафора-персоніфікація в романах У. Голдінга: лінгвокогнітивний аспект : дис. ... канд. фіол. наук : 10.02.04 / Зозуля М.О. – Донецьк, 2011. – 242 с.
2. Ільницька Л. Л. Метафора в сучасному англомовному політичному дискурсі / Л. Л. Ільницька // Актуальні проблеми філології та перекладознавства : зб. наук. пр. – Хмельницький, 2009. – Вип. 4. – С. 84-86.
3. Калугина Е. Н. Метафорические наименования мужчины и женщины в субстандарте английского языка / Е. Н. Калугина // Вестн. Балтий. федер. ун-та им. И. Канта. – 2012. – Вып. 2. – С. 4.
4. Кирилина А. В. Гендер: лингвистические аспекты : моногр. / А. В. Кирилина. – М. : Изд-во ин-та социологии РАН, 1999. – 180 с.
5. Корнєва З. М. Метафорика англомовного наукового дискурсу та її відтворення засобами української мови [Електронний ресурс] / З. М. Корнєва, А. О. Медус // Актуальні питання філології : зб. наук. пр. – Львів, 2012. – Вип. 3. – Режим доступу : archive.nbuu.gov.ua/Soc_Gum/Apfil/2012_3/KornievaMed.pdf – 2012.
6. Кравець Л. В. Динаміка концептуальної метафори в мові української поезії ХХ ст. : дис. ... д-ра фіол. наук : 10.02.01 / Кравець Л. В. – К., 2012. – 444 с.
7. Павлович Н. В. Словарь поэтических образов : на материале русской художественной литературы XVIII–XX веков : в 2 т. / Н. В. Павлович. – 2-е изд., стереотип. – М. : Эдиториал УРСС, 2007. – Т. 1. – С. 64–91.
8. Сукаленко Т. М. Метафоричне вираження концепту ЖІНКА в українській мові : автореф. дис. на здобуття наук ступеня канд. фіол. наук : спец. 10.02.01 «Українська мова» / Т. М. Сукаленко – К., 2009. – 20 с.
9. Телия В. Н. Метафора в языке и тексте / В. Г. Гак, В. Н. Телия. – М. : Наука, 1988. – 174 с.
10. Чудинов А. П. Метафорическая мозаика в современной политической коммуникации : моногр. / А. П. Чудинов. – Екатеринбург : Урал. гос. пед. ун-т., 2003. – 248 с.
11. Шинкаренкова М. Б. Метафорическое моделирование художественного мира в дискурсе русской поэзии : дис. ... канд. филол. наук : 10.02.01 / Шинкаренкова М. Б. – Екатеринбург, 2005. – 308 с.
12. Herrmann J. B. Metaphor in Academic Discourse / J. B. Herrmann. – Utrecht : LOT, 2013. – 361 с.
13. Koller V. Using a semantic annotation tool for the analysis of metaphor in discourse [Electronic resource] / V. Koller, A. Hardie, P. Rayson, E. Semino. – Access mode : http://www.metaphorik.de/sites/www.metaphorik.de/files/journal-pdf/15_2008_koller.pdf.
14. Lakoff G. Metaphors We Live By / G. Lakoff, M. Johnson. – Chicago : Chicago University Press, 1985. – 242 p.
15. Shutova E, Teufel S. Metaphor Corpus Annotated for Source – Target Domain Mapping [Electronic resource] / E. Shutova, S. Teufel – Cambridge, 2010. – Access mode: [lexitron.nectec.or.th/public/LREC-2010_Malta/pdf/612_Paper.pdf](http://www.lexitron.nectec.or.th/public/LREC-2010_Malta/pdf/612_Paper.pdf)
16. Taverniers M. Metaphor: Handbook of Pragmatics [Electronic resource] / M. Taverniers, J. Verschueren, J. – Ola Östman etc. – Amsterdam : Benjamins, 2002. – Access mode: http://www.benjamins.nl/cgi-in/t_bookview.cgi?bookid=Z%20HOP%208/.
- Джерела ілюстративного матеріалу:**
17. Нечуй-Левицький І. Кайдашева сім'я [Електронний ресурс] / І. Нечуй- Левицький. – Режим доступу : <http://www.ukrlib.com.ua/books/printthebook.php?id=74&bookid=5/>.
18. Тютюнник Г. Вир [Електронний ресурс] / Г. Тютюнник. – Режим доступу : <http://www.ukrlib.com.ua/books/printthebook.php?id=118&bookid=2/>
19. Хвильовий М. Я (Романтика) [Електронний ресурс] / М. Хвильовий. – Режим доступу : <http://www.ukrlib.com.ua/books/printzip.php?id=43 &bookid=6/>.
20. Fowles J. Ebony Tower [Electronic resource] / J. Fowles. – Access mode: [ilikebooks.ru/50082-john-fowles-ebonystower.html](http://www.ilikebooks.ru/50082-john-fowles-ebonystower.html).
21. Hemingway E. Across The River and into the Trees / E. Hemingway. – New York : Dell Publishing Company, INC. – 192 p.
22. Thackeray W. M. Vanity Fair / W. M. Thackeray. – 12th ed. – London : Smith, Elder & Co., 15 Waterloo Place, 2002. – 450 c.